

ΟΙ ΕΡΙΝΥΕΣ... ΤΩΝ ΣΚΟΥΠΙΔΙΩΝ (Μάιος 2004)

Συγγραφέας: ΝΙΚΟΛΑΟΣ-ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΧΛΕΠΑΣ

1. Η σύγχρονη και βιώσιμη διαχείριση απορριμμάτων αποτελεί ένα από τα πλέον σύνθετα δημόσια προβλήματα στην εποχή μας. Ολόκληρος ο κύκλος της παραγωγής και της κατανάλωσης των προϊόντων που χρησιμοποιούμε στην καθημερινή μας ζωή συνδέεται με τη δημιουργία απορριμμάτων, έτσι ώστε οποιαδήποτε κρατική παρέμβαση να αφορά άμεσα τη ζωή των πολιτών και να θίγει μια σειρά από συμφέροντα, συνήθειες και νοοτροπίες. Είναι επόμενο, λοιπόν, να δυσκολεύεται μια δημόσια διοίκηση με σοβαρές αδυναμίες και δυσλειτουργίες, όπως η ελληνική, να ανταποκριθεί στις ανάγκες για επίλυση ενός τόσο σύνθετου προβλήματος. Η τριτοκοσμική, ωστόσο, εικόνα που παρουσιάζει η διαχείριση των απορριμμάτων στη χώρα μας δεν οφείλεται μόνο σε οργανωτικές δυσκολίες, αλλά και στην συναφή απροθυμία τόσο των πολιτικο-διοικητικών ηγεσιών όσο και των τοπικών κοινωνιών. Έτσι, ούτε ο άμεσος και ορατός κίνδυνος πυρκαγιών (401 πυρκαγιές προκλήθηκαν από χωματερές μόνο πέρυσι το καλοκαίρι)[\[1\]](#) ούτε βέβαια οι προοπτικές μόλυνσης των -συνεχώς μειούμενων- υδάτων της χώρας από τις τουλάχιστον 1260 ανεξέλεγκτες χωματερές φαίνεται να προκαλούν κάποια σοβαρή κινητικότητα.

2. Τον εφησυχασμό των αρμοδίων και την αμεριμνησία των τοπικών κοινωνιών αρχίζουν όμως και πάλι να ταραάζουν οι πρωτοβουλίες ορισμένων οργάνων και υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήδη, λίγα χρόνια μετά την «ατιμωτική» καταδίκη και τη χρηματική ποινή για τον Κουρουπητό, φαίνεται να δρομολογούνται νέες διαδικασίες και καταδίκες σε βάρος της χώρας μας. Αλήθεια, τι πήγε και πάλι στραβά; Μήπως δεν υπήρξαν, κατά τα τελευταία χρόνια, μια σειρά από νομοθετικές πρωτοβουλίες, λ.χ. για τη διαχείριση των συσκευασιών (ν. 2939/2001); Μήπως δεν ψηφίστηκε, πέρυσι το καλοκαίρι, ειδική τροπολογία για τη χωροθέτηση των ΧΥΤΑ της Αττικής[\[2\]](#), ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων; Μήπως δεν εγκαινιάστηκε, με τις συνήθειες τυμπανοκρουσίες, ένα πανάκριβο εργοστάσιο μηχανικής ανακύκλωσης στην Αττική; Μήπως δεν δημοσιεύτηκε, στα τέλη του 2003, νέα και βελτιωμένη Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ 50910/2727/16-12-2003) για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων και τον σχετικό, εθνικό και περιφερειακό, σχεδιασμό;

3. Δυστυχώς, ως προς την πραγματικότητα της διαχείρισης των αστικών αποβλήτων δεν διαπιστώνονται αξιοσημείωτες βελτιώσεις στη χώρα μας, παρά την αύξηση των σχετικών δαπανών και την προώθηση αρκετών νομοθετικών πρωτοβουλιών. Και είναι πραγματικά άξιο απορίας, πως θα καταφέρουμε, για μια ακόμη φορά επικαλούμενοι τη «φτώχεια» μας (ενδεχομένως και το προηγούμενο των βιολογικών καθαρισμών), να πείσουμε την Ευρωπαϊκή Ένωση να μας δώσει και νέες

οικονομικές ενισχύσεις προκειμένου να οργανώσουμε, επιτέλους και στην πράξη, μια σύγχρονη διαχείριση των απορριμμάτων.

4. Ωστόσο, ακόμη και αν δοθούν ακόμη μεγαλύτερα ποσά για τη δημιουργία υποδομών και προσφερθούν ευκαιρίες σε ιδιώτες που θέλουν να επενδύσουν σε αυτό τον κλάδο (λ.χ. με στόχο τη παραγωγή ενέργειας ή την ανάκτηση υλικών) δεν διαγράφονται, στο ορατό μέλλον, προοπτικές για την αντιμετώπιση του προβλήματος στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας. Ίσως μάλιστα να αποδειχθεί τελικά ότι η διαχείριση αποβλήτων στα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας, όπου είναι ευκολότερο να προσελκυσθεί το επενδυτικό ενδιαφέρον ιδιωτών ή να αξιοποιηθούν οικονομίες κλίμακας στις υποδομές, θα εκσυγχρονισθεί ευκολότερα απ' ό,τι στις γεωγραφικά και οικιστικά κατακερματισμένες περιοχές των νησιωτικών συμπλεγμάτων και των ορεινών όγκων της πατρίδας μας.

5. Χρειάζεται, συνεπώς, να ξεκινήσει αυτή τη στιγμή μια σοβαρή και συστηματική προσπάθεια για την κάλυψη ολόκληρης της χώρας με σύγχρονα συστήματα διαχείρισης απορριμμάτων. Θα πρέπει να πάψουμε να υποβαθμίζουμε την πολυπλοκότητα του προβλήματος με την απλή αναζήτηση «του πλέον κατάλληλου χώρου για ΧΥΤΑ». Ένας ευρύτατος και θεσμικά συγκροτημένος δημόσιος διάλογος θα πρέπει να συνδυασθεί με την επιστημονική μελέτη όλων των σχετικών πτυχών και τη δημόσια αντιπαράθεση επιχειρημάτων προτού ληφθούν, με διαφάνεια, οι τελικές πολιτικές αποφάσεις. Όσο και αν οι αποτυχίες του παρελθόντος συνδέονται με την ακαταλληλότητα των διαδικασιών ενός ανεφάρμοστου θεσμικού πλαισίου, είναι προφανές ότι και το σημερινό, βελτιωμένο θεσμικό πλαίσιο θα προσκρούει σε παρόμοιες αντιδράσεις που θα οδηγούν, τις περισσότερες φορές, σε ματαίωση τους σχεδιασμούς των πολιτικο-διοικητικών ηγεσιών.

6. Μέχρι σήμερα, οι διαδικασίες που επέλεξε ο νομοθέτης εμπλέκουν πολλούς διοικητικούς φορείς, ενώ δείχνουν να αγνοούν, εν πολλοίς, την κοινωνικο-οικονομική πολυπλοκότητα της εποχής μας. Το εξαιρετικά σύνθετο πρόβλημα των αποβλήτων προσφέρεται όμως για την εφαρμογή σχημάτων διακυβέρνησης ("governance"), με τη συμμετοχή και τη δημόσια έκθεση των θέσεων όσο το δυνατόν περισσότερων φορέων και ομάδων που διακυβεύουν συναφή συμφέροντα. Οι παλαιότερες αποτυχίες ορισμένων ψευδο-συμμετοχικών, επί της ουσίας, διαδικασιών στη χώρα μας, δεν πρέπει να λειτουργούν ως άλλοθι για την επιστροφή σε ιεραρχικά και, στην πράξη, αναποτελεσματικά συστήματα για την λήψη αποφάσεων, ιδίως ως προς περιβαλλοντικά ζητήματα.

7. Εξάλλου, θα πρέπει να σημειωθεί και η αξιοσημείωτη «αυτοσυγκράτηση» των πολιτικών ηγεσιών (εθνικών και τοπικών) ως προς την αξιοποίηση των οικονομικών εργαλείων που διαθέτουν για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη διαχείριση των απορριμμάτων. Πράγματι, ούτε τα δημοτικά τέλη ούτε η εθνική

φορολογία έχουν αξιοποιηθεί για τον επηρεασμό των παραγωγικών και καταναλωτικών επιλογών προς την κατεύθυνση της αποφυγής των αποβλήτων. Συχνά μάλιστα, τα σχετικά έσοδα των τελών, λ.χ. καθαριότητας, καταλήγουν, αν και «ανταποδοτικού χαρακτήρα», να χρηματοδοτούν με διάφορα τεχνάσματα άλλου είδους σκοπιμότητες (λ.χ. διορισμούς ημετέρων σε άσχετες θέσεις), ενώ εντύπωση προκαλεί η σχετική «φορολογική αποχή» του ευρηματικού, κατά τα άλλα, έλληνα νομοθέτη.

8. Αλλά και οι αναπτυξιακές δυνατότητες ενός κλάδου που, σε άλλες χώρες, έχει ήδη καταλάβει μια σημαντική θέση για την οικονομία και την απασχόληση, δεν φαίνεται να συνειδητοποιούνται επαρκώς από την πολιτική ηγεσία και την επιχειρηματική κοινότητα της χώρας μας. Ο συστηματικός διάλογος, η πλήρης ενημέρωση του κοινού, η επιστημονική προετοιμασία και η ευρύτατη συμμετοχή σε διαφανείς διαδικασίες λήψης αποφάσεων θα πρέπει άμεσα να δρομολογηθούν προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τη αναγκαία, συνδυασμένη κινητοποίηση των διοικητικών, κοινωνικών και οικονομικών δυνάμεων της χώρας. Μέχρι τότε, θα εξακολουθήσουμε να αντιμετωπίσουμε τα σκουπίδια όχι ως «ευκαιρία», αλλά ως «πρόβλημα», ενώ οι ευρωπαίοι αξιωματούχοι που μας θυμίζουν την αδράνειά μας, απειλώντας μας με δίκες και χρηματικές ποινές, θα εμφανίζονται στα μάτια μας ως ενοχλητικές ερινύες ... των σκουπιδιών.

[1] Βλ. σχετικό δημοσίευμα της εφημερίδας «Το Βήμα» στις 11 Μαΐου 2004, όπου και αναλυτικός πίνακας ανά νομό, σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκέντρωσε το πυροσβεστικό σώμα.

[2] Βλ. σχετικό σχόλιο του γράφοντος στις «Γνώμες» του «Νόμος + Φύση».